

Kancelář prezidenta republiky

V Praze dne 9. června 2024

Č. j.: SPH
1323/2024

Závazné stanovisko

Kancelář prezidenta republiky — Odbor památkové péče k

akci „Katedrála sv. Víta — oprava interiéru Kůrové kaple”

Kancelář prezidenta republiky — Odbor památkové péče, příslušná podle 2 vládního nařízení č. 55/1954 Sb., o chráněné oblasti Pražského hradu, vydává na základě S 14 odst. 3 zákona č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, ve spojení s S 149 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, jako dotčený orgán pro řízení vedené stavebním úřadem toto závazné stanovisko:

Správa Pražského hradu, příspěvková organizace, příslušná hospodařit s majetkem tvořícím areál Pražského hradu, předložila podle S 14 odst. 1 zákona č. 20/1987 Sb. k posouzení žádost č. j. SPH 1323/2024 o závazné stanovisko k akci „Katedrála sv. Víta — oprava interiéru Kůrové kaple”.

Jde o záměr celkově restaurovat interiér Kůrové kaple pod Wohlmotovou varhanní kruchtou v katedrále sv. Víta. Z kaple bude dočasně přemístěn liturgický život a v předstihu vyklizen veškerý mobiliář. Bude tak možné plošně provést šetrné vyčištění stěn a klenby, revizi a ošetření okenních vitráží, ošetření podlahy, revizi a případně úpravu elektroinstalace (kaple má atypické osvětlení s řadou světelných zdrojů na horní ploše volných žebor pod vlastní klenbou), ošetření všech dveří a další odborné činnosti. V souvislosti s restaurováním kamenné architektury bude provedeno standardní čištění a případně odsolení povrchu kamene, obnova maltových výplní spár, oprava nebo v krajním případě výměna porušených kamenných dílů. Bude pořízena potřebná, dostatečně podrobná dokumentace a budou rovněž sejmuty formy pro dokumentační odlitky vybraných originálních detailů. Budou očištěny a případně opraveny výplně oken a konzervovány jejich železné konstrukční prvky. Dále bude provedena podrobná revize klenebních žebor a omítky v kápích klenby.

Hrad I. nádvoří č. p. 1, Hradčany, 119 08 Praha 1, Česká republika

Kancelář prezidenta republiky — Odbor památkové péče žádost posoudil z hlediska zájmů státní památkové péče na ochraně Pražského hradu, který je, včetně jeho areálu, nařízením vlády č. 147/1999 Sb., o prohlášení a zrušení prohlášení některých kulturních památek za národní kulturní památky, prohlášen za národní kulturní památku, a stanoví:

Realizace prací na restaurátorské obnově kůrové kaple pod Wohlmotovou kruchtou katedrály sv. Víta, Václava a Vojtěcha podle předloženého záměru je přípustná při dodržení následujících podmínek:

Zásah, který má charakter restaurování architektury, bude prováděn pod přímým dozorem restaurátorů, kteří jsou držiteli příslušných restaurátorských povolení Ministerstva kultury České republiky, na základě schválených restaurátorských záměrů, které předloží s dostatečným předstihem Odboru památkové péče Kanceláře prezidenta republiky. Památkový dohled v průběhu celého zásahu budou vykonávat pracovníci Odboru památkové péče Kanceláře prezidenta republiky.

Restaurování kamenných nepolychromovaných profilací, prvků architektonického členění, povrchů a kvádrového zdiva bude prováděno pod dozorem restaurátora, který je držitelem povolení MK ČR pro restaurování nepolychromovaného kamene (např. ve znění povolení MK ČR: „restaurování nepolychromovaných nefigurálních uměleckořemeslných děl z kamene“). Restaurování sochařské výzdoby, zahrnující konzoly a reliéfy, bude provádět držitel odpovídajícího restaurátorského povolení pro restaurování sochařských děl a výzdoby (např. ve znění povolení MK ČR: „restaurovat nepolychromovaná sochařská umělecká díla v kameni“). Klenební žebra a svorníky opatřené polychromií bude restaurovat držitel odpovídajícího povolení MK ČR pro restaurování malby (např. ve znění povolení MK ČR: „restaurovat polychromovaná sochařská díla v kameni“, případně lze akceptovat povolení k restaurování maleb).

Ostatní pracovníci, kteří se pod vedením restaurátorů budou na zásahu podílet, musí být dostatečně odborní a zkušení. Podle dosavadních znalostí budou převažovat kamenické práce na čístení povrchu zdiva a profilací, obnově spár, a především technologická konsolidace kamene. Předpokládáme tedy vzdělání v oboru kameník či kamenosochař s minimálně pětiletou praxí na památkových objektech typu katedrály sv. Víta.

Lešení bude postaveno z čistých a nezkorodovaných dílů. Bude navrženo jako prostorové, aby nebylo nutné je kotvit ke stavbě, neboť možnosti kotvení jsou v daném místě, zejména ve vyšších partiích, nulové. Není vyloučeno kotvení do zdiva masivních částí stěn a meziokenních pilířů, ovšem pouze do rovné plochy bez profilace a pouze do spár. Stojky lešení budou založeny na dřevěných podložkách — rozneseny fošnami. Celá plocha v rozsahu mramorové dlažby zahrnuté do půdorysu lešení bude chráněna geotextilií a dřevoštěpkovými deskami. Lešení musí respektovat oltář při jižní stěně. Ten, včetně dřevěného figurálního reliéfu, je třeba vhodným způsobem ochránit před mechanickým poškozením a zaprášením (mikroténový kryt a případně další prvky ochrany).

Lešení bude postaveno v celém rozsahu interiéru kaple až pod klenbu, aby umožňovalo přístup ke spodním volným žebřům i ke konstrukčním žebřům a kápím klenby.

Po postavení lešení je třeba provést podrobnou prohlídku všech stavebních konstrukcí, povrchů a sochařských detailů, a na základě výsledků upřesnit postup prací, v první fázi především způsob čištění od prachu a nečistot.

Čištění všech povrchů kamenných konstrukcí, jež budou dostupné z lešení, bude prováděno suchou i mokrou cestou, a to šetrně, s ohledem na zachování fragmentů starší polychromie, zejména polychromie na žebrech a svornících klenby. Poté, co budou povrchy zbaveny prachových usazenin a dalších nečistot, bude následovat detailní prohlídka stavu stěn, polosloupů, okenních otvorů včetně kružeb a zasklení, pláště schodiště a celé klenby.

Případné zvětralé nebo jinak porušené kamenné součásti pilířů, okenních kružeb, kružbového zábradlí a dalších konstrukcí budou opraveny podle stupně poškození (např. zpevněny či doplněny tmelem vhodného složení a barevnosti); ty z nich, které by byly jednoznačně neopravitelné, budou vyměněny za kopie z přírodního pískovce při zachování tvaru a rozměrů podle originálu. Porušené a nesoudržné spáry budou obnoveny, to znamená opatrně vysekány a znovu zaplněny kvalitní vápennou maltou, která bude ve hmotě probarvena přírodním pigmentem.

Pokud to bude charakter zjištěných poruch vyžadovat, bude k jejich posouzení a k návrhu způsobu opravy přizván statik — specialista na historické konstrukce (podle doporučení Odboru památkové péče Kanceláře prezidenta republiky).

Lešení umožní přístup ke třem oknům, vyplněným jednoduchým zasklením tabulkami z čirého skla do olověné sítě. Výplně oken budou šetrně odborně zbaveny nečistot a usazenin, případné poruchy, jako poškozená skla, součásti olověné sítě apod. budou opraveny restaurátorem s odpovídající licencí nebo pod jeho dohledem. Nedostatky v profilacích ostění či v opravě restaurátoři kamene. Ocelové výztuhy ve výplních budou očištěny, zbaveny případné koroze a opatřeny nátěrem (2x základní nátěr suříkem rozmíchaným ve fermeži, 2x vrchní nátěr grafitem rozmíchaným ve fermeži). Při provádění nátěrů budou všechny kamenné součásti i zasklení chráněny před znečištěním.

Odstraněna budou stávající akumulční kamna bez náhrady. Mramorová podlaha bude restaurována, porušená místa zatmelena. Jako celek bude podlaha vyčištěna standardním postupem a na závěr konzervována vhodným mikrokrystalickým voskem a vyleštěna. Postup bude upřesněn před zahájením prací.

Technologický standard:

Čištění povrchu kamene bude prováděno také mechanickou cestou (povrch bude čištěn měkkými kartáči (silonovými i režnými); krusty budou odstraňovány brusnými kamenickými houbičkami, brusným rounem (nekorozivním), mosaznými kartáčky, skalpelem atd.), avšak šetrně, bez zásahu do vlastního povrchu kamene. Mechanické čištění musí být kombinováno s mokrou cestou. Neprodyšné krusty budou jemně mechanicky odstraněny, ale pouze tak, aby nebyl porušen originální povrch kamene. Zvláštní ohled, především při odstraňování krust, bude brán na stopy originálního opracování, ale i na pozůstatky polychromie.

Při spárování bude bezpodmínečně dbáno, aby spáry v hloubce a přiléhající kámen byly předem dostatečně navlhčeny. Nedostačuje pouze lehce navlhčit stříčkou (rozprašovačem), voda se musí dostatečně nasát do materiálu. Spáry musí být pečlivě utaženy a velmi se osvědčilo jejich utemování dřevem (za předpokladu, že bylo jádro pečlivě nanесeno a utaženo kovovou špachtlí). Povrch spáry bude zároveň s hranou kvádru, případně by měl kopírovat nerovnosti plochy. Pro delší životnost je zásadně důležitá další péče o čerstvě provedené spáry. Hotové spáry je třeba několikrát denně vlhčit (pouze stříčkou, nikoliv hadicí — samozřejmě tak, aby se nevyplavovalo pojivo či plnivo), zejména v horkých dnech. Vlhčení je třeba opakovat do vyžrání malty (2 až 4 týdny podle klimatických podmínek).

Malta používaná pro spárování bude vápenná. Preferovány jsou materiály míchané na stavbě z kvalitního vápenného pojiva — nejlépe předem našlehanou kaši z vápenného hydrátu (hydroxid vápenatý $\text{Ca}(\text{OH})_2$). Ideální je uleželý kašový vápno dobré kvality, stárí a další osvědčená a vyzkoušená pojiva (např. ověřená vápna naložená v jámách či sudech atd.). Možné jsou i kombinace vzdušných a hydraulických vápen, které jsou na trhu celkem dostupné. Použití hydraulických příměsí je povoleno, ale příměs musí tvořit 1 až max. 8 % (z celku) a to v případě jednodruhového základního pojiva (např. ložisko Mokrá jako hlavní pojivo nebo vápno z lomu Čertovy schody, Štramberk, Velké Hydčice, Otterbein apod.). Možným pojivem je také pojivo VAPO (Aqua Bárta), ovšem za přísného dodržení postupu určeného výrobcem. Šedý portlandský cement je zcela vyloučen (především z důvodu nevhodné barevnosti základu malty před samotným probarvováním, ale také z důvodu, že některé pískovce s ním negativně reagují a degradují v kontaktních plochách). Používat lze samozřejmě i další typy přírodního hydraulického vápna (NHL — max. středně hydraulické do 3,5 MPa). Všechny složky v případě pochyb budou konzultovány s vybraným technologem a případně i s chemikem, kteří vyloučí možné pochybení a pomohou s optimalizací směsi.

Pro injektáže případně odloučených ploch či trhlin bude použit vhodný materiál na vápenné bázi s odpovídajícím plnivem (mramorová moučka, opukový prach, čistý křemičitý prach a případně siloxan pro zvýšení zatékavosti). Lze ovšem použít i osvědčené výrobky (např. VAPO injekt).

Pro eliminaci technologické nekázně při mísení je povoleno použití záměsové vody s příměsí maximálně 3% akrylátové složky (např. adekvátní Sokratu ovšem s ohledem na kvalitu, akrylát v takovém poměru funguje jen jako smáčedlo a umožňuje lepší zpracování tmelu). Maltu bude připravovat zodpovědný pracovník pod dozorem restaurátora; je třeba zaručit stejnorodost materiálu — nejlepší je, když maltu za suchého stavu připravuje pouze jeden pracovník, stejně tak bude připravována záměsová voda. Akrylát na stavbě jiným způsobem používán nebude. Zcela vyloučeno je natírání spáry i jen záměsovou vodou před spárováním, je určena pouze do malty (jako smáčedlo usnadňující a zlepšující promísení jednotlivých složek). Pracovníci budou dbát na pečlivé promíchání pojiva a plniva před použitím (čím déle, tím lépe). Rozdělané množství malty bude důsledně zpracováno najednou, protože z technologického hlediska není přijatelné, aby zavadlá malta byla znovu rozmíchávána. Maltu budou s dostatečným předstihem vyvzorkovány a předloženy ke schválení zástupcům Odboru památkové péče Kanceláře prezidenta republiky. Mimo jiné bude

i doloženo, kdy a kde byly navržené maltové směsi použity (v případě, že nejde o známé použití v areálu PH),

Zrnitost plniva směsi se bude řídit velikostí spáry a také tím, zda se jedná o jádro či svrchní (kontaktní) vrstvu. V zásadě zrnitost písků či kameniva bude dosahovat až cca. 50% velikosti spáry (modelově to znamená: pokud je šířka spáry 12 mm, největší složkou písku či kameniva bude zrno o maximální velikosti 5—6 mm, u jádra plošných tmelů může být složka zrnitosti až 12 mm i více — dle fyzikálních možností) nebo je třeba provést s technologickou důsledností více vrstev s dodržáním vhodné zrnitosti plniva a technologické pauzy. Velmi důležité je, aby zrnitost použitého písku byla stejnoměrná od nejmenší frakce po největší (každá složka zrnitosti je rovnoměrně zastoupena, včetně prachových součástí. Pokud písek obsahuje jílové součásti, je třeba laboratorně doložit, že jsou stabilní (nebobtnají, nejsou hygroskopické a případně mají pozitivní hydraulické vlastnosti). Je možno plnivo míchat i uměle či doplňovat plnivo přírodní, které vyhovuje podmínkám. Také je třeba, aby v plnivu byla stejně zastoupena složka ostrá a oblá (oblázky i drcené ostré prvky), často tyto parametry splňují říční písky. Pokud tomu tak není, je třeba mísit písky kopané s říčními (obsah jílových částí ve směsi nesmí nepřesahovat 5 %), ale za výše uvedených podmínek. Je třeba doložit ložisko písků (vhodné jsou např. Zlosyň, Sázavské písky, Borek — náplavka Lahovice, Střeleč).

Malty budou podle potřeby probarvovány vhodnými pigmenty — to platí i pro tmely. Není vhodné provádět patinaci spár pouze povrchově, již samotná malta by měla mít vhodný odstín (ne třeba ještě výsledný, ale dle zkušenosti aspoň střední probarvení), který vytvoří vhodný základ pro správnou barevnost spáry. Spáry by měly spolu s kamenem z hlediska barevnosti tvořit celek, který nebude rastrován výrazně světlejšími liniemi spár. V tomto ohledu je třeba probarvení malty přizpůsobovat převažující barevnosti okolní plochy kamene. Vhodné pigmenty, jak oxidické, tak přírodní, je třeba rozetřít ve vodě aspoň den před použitím. Barevnost malty, kde jsou použity takto připravené pigmenty, bývá stabilnější a lépe vydrží. Barevnost spárovací malty se pochopitelně musí vždy přizpůsobit spárované partii zdíva s ohledem na barevnost dotčené plochy.

Pro specifické použití nevyklučujeme použití strojně míchaných maltových směsí na bázi hydraulického vápna. Takovým případem je např. Bayosan HR 811 (450 česká varianta), kterou lze použít v případě specifického požadavku. Na základě dlouholetých zkušeností jde o materiál vhodný pro tmely s hraničním namáháním nebo spáry vyžadující extrémní odolnost. Pokud bude navrhován teoreticky adekvátní výrobek, tak za předpokladu srovnatelných vlastností doložených bezpečnostním a technickým listem, a především s reálnou zkušeností nad 5 let expence.

Obecně lze konstatovat, že pro zpevňování narušeného kamene budou používány organokřemičité přípravky. Ty jsou na katedrále používány v různých variantách od roku 1972. K vytvoření křemičitého gelu dochází uvnitř pórového systému reakcí s vlhkostí, obsaženou v materiálu, póry zůstávají volné a difuzní odpor povrchové vrstvy se zvýší jen nepatrně (materiál může „dýchat“), nezadržuje v ošetřeném materiálu vlhkost. Proces by měl být

prováděn maximálně ve dvou až třech cyklech (nebo podle aktuální nasákavosti a stavu kamene). Přípravky by měly být hydrofilní (bez hydrofobizačního účinku). Přednost bude dána přípravkům, se kterými je restaurátor zvyklý pracovat, pokud to ovšem bude osvědčený materiál, který byl úspěšně použit na území Pražského hradu nebo prošel testování UTAM AV ČR dle zadání Odboru památkové péče Kanceláře prezidenta republiky (Porosil Z, RZ; Remmers; Imesta).

Nejlépe se v podmínkách na katedrále osvědčily zpevňovače Porosil a Remmers KSE, které byly laboratorně i prakticky testovány ve spolupráci s ÚTAM AV ČR, ale postup a užití těchto prostředků je vždy závislý na místě a typu poškození. Po rozsáhlém zpevňování kamene v rámci restaurování Parlérovskeho schodiště, je třeba závěry a zkušenosti vyhodnocovat dlouhodoběji. Postupy tak mohou být aktuálně upravovány, také na základě zkušenosti restaurátorů.

Obecně lze konstatovat, že zvětralý pískovec bude zpevněn napouštěním schválenými zpevňovacími prostředky na organokřemičité bázi. Hlubší korozní kaverny, v nichž by se mohla držet voda, budou zaplněny vápenným tmelem s vhodnou příměsí a podle potřeby překryty olověným plechem. Partie, které nejsou přímo vystaveny dešťovým srážkám budou po několika cyklech zpevnění překryty vápenným tmelem též. Technologický postup bude třeba upřesnit na základě zkoušek.

Běžně budou dodržovány standardní technologické postupy, obvyklé při restaurování katedrály sv. Víta, Václava a Vojtěcha. Podrobnosti budou v průběhu prací upřesňovány; veškeré změny oproti původnímu záměru budou vždy odsouhlaseny pracovníky Odboru památkové péče Kanceláře prezidenta republiky.

Odůvodnění

Podle 11 odst. 3 zákona o státní památkové péči vydávají příslušné orgány, v daném případě stavební úřady, svá rozhodnutí, jimiž mohou být dotčeny zájmy státní památkové péče, a jde-li o národní kulturní památky, jen na základě závazného stanoviska. Příslušným k vydání tohoto stanoviska v případě Pražského hradu je na základě vládního nařízení č. 55/1954 Sb. Kancelář prezidenta republiky. Podle § 44 odst. 3 zákona o státní památkové péči je závazné stanovisko ve věci, o které je příslušný rozhodovat stavební úřad, úkonem učiněným dotčeným orgánem pro řízení vedené stavebním úřadem.

Správa Pražského hradu, příspěvková organizace, příslušná hospodařit s majetkem tvořícím areál Pražského hradu, předložila podle § 14 odst. 1 zákona č. 20/1987 Sb. k posouzení žádost č. j. SPH 1323/2024 o závazné stanovisko k akci „Katedrála sv. Víta, Václava a Vojtěcha — oprava interiéru Kůrové kaple”.

Kancelář prezidenta republiky při posouzení žádosti a stanovení podmínek a požadavků uvedených ve výroku tohoto závazného stanoviska vycházela z ohledání prostoru Kůrové

kaple, který provedli pracovníci Odboru památkové péče Kanceláře prezidenta republiky a Správy Pražského hradu. Podmínky provedení restaurátorského zásahu vycházejí ze standardních podmínek památkové ochrany, jež jsou dlouhodobě na území národní kulturní památky Pražský hrad, která je navíc součástí památky zapsané na Seznam světového kulturního dědictví UNESCO, uplatňovány a dodržovány.

Toto závazné stanovisko vychází z 14 odst. 3 zákona č. 20/1987 Sb., podle něhož v závazném stanovisku orgán státní památkové péče vyjádří, zda práce uvedené v žádosti o závazné stanovisko jsou z hlediska zájmů státní památkové péče přípustné, a stanoví základní podmínky, za kterých lze tyto práce připravovat a provést; základní podmínky musí vycházet ze současného stavu poznání kulturně historických hodnot, které je nezbytné zachovat při umožnění realizace zamýšleného záměru.

Poučení:

Proti tomuto závaznému stanovisku se nelze samostatně odvolat. Takové odvolání lze podat až proti rozhodnutí, které bude na základě závazného stanoviska vydáno.